2. Гудь Б. Українська політична еміграція у міжвоєнній Чехословаччині. Львів, 2005. 280 с.
3. Історія України. 11 клас : підручник. Київ : Генеза, 2018. 320 с.
4. Калінічева Г. Стратегеми взаємин України з країнами Вишеградської групи. *Україна в Європі: контекст міжнародних відносин*. Київ : Фенікс, 2011. С. 145–162.
5. Кіцила Л. Історія становлення та розвитку українсько чеських стосунків. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2010. Вип. 27. С. 106–112.
6. Колесник І. Історична освіта і політика пам'яті в Україні. Київ, 2019. 256 с.
7. Корсак Р. Українсько чеське міждержавне співробітництво в 1991–2005 рр. Ужгород : Ґражда, 2007. 224 с.
8. Сергійчук В. Українська еміграція в Чехословаччині. Київ, 1995. 312 с.
9. Сорочинська Н. М. Історія України. 10 клас : підручник (нова програма). Київ : Генеза, 2018. 288 с.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-667-9-17

РЕГІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ

Лебеденко О. М.
доктор історичних наук,
професор кафедри гуманітарних дисциплін
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»
м. Ізмаїл, Україна

Сучасна історична освіта дедалі більше орієнтується на формування не лише системи історичних знань, а й здатності здобувачів освіти осмислювати взаємозв'язок минулого, сучасного та майбутнього. У цьому контексті особливого значення набуває регіональна історія, яка дозволяє поєднати загальнонаціональні та локальні історичні процеси. Окрім цього, вона прагне наблизити історичне знання до особистого досвіду студента та сприяти формуванню його історичної пам'яті й ідентичності.

У 2024 р. Міністерством освіти і науки України були затверджені концептуальні засади реформування історичної освіти. Вони визначають серед важливих завдань історичної освіти: осмислення взаємодії світових, загальноукраїнських і локальних процесів, а також формування національної та культурної ідентичності. Серед актуальних змістових акцентів окреслено, зокрема, територіальні та демографічні зміни, історію українського націєтворення і державотворення, ідентичність на різних етапах історичного розвитку, повсякденну та мікроісторію [1].

Регіональна історія у цьому контексті виступає важливим інструментом конкретизації історичного знання. Вона надає можливість розглядати великі історичні процеси через історію конкретної території, громади, міста, села, родини або окремої людини. Такий підхід сприяє переходу від абстрактного сприйняття історичних подій до усвідомлення їхнього впливу на життя конкретних спільнот.

Особливо показовим у цьому аспекті є Буджак (історико-географічний регіон, розташований у південній частині Бессарабії, територія якого сьогодні охоплює значну частину півдня Одеської області України та частково територію Республіки Молдова). Історичний розвиток Буджаку відбувався в умовах постійної взаємодії різних держав, культур та етнічних спільнот [2].

Наукові дослідження підтверджують, що історичні регіони відіграють важливу роль у формуванні регіональних ідентичностей. Так, О. Гнатюк та А. Мельничук, досліджуючи українську історію, зазначають, що символічне значення історичних регіонів залишається важливим елементом формування ідентичності навіть за умов зміни сучасних адміністративних меж [3].

Поліетнічність Буджаку є однією з його визначальних історичних характеристик. У регіоні протягом століть проживають українці, болгари, молдовани, гагаузи, німці, албанці, поляки, представники інших етнічних груп. Саме тому дослідження регіону потребує врахування різних історичних досвідів та пам’ятей, що формувалися в межах спільного простору.

Водночас регіональна ідентичність не повинна протиставлятися загальнонаціональній. Навпаки, звернення до історії окремого регіону може сприяти глибшому усвідомленню його місця в історії України. Саме через локальний досвід здобувач освіти може краще зрозуміти складність історичних процесів, різноманітність культурних традицій та багатовимірність українського суспільства.

Важливою складовою цього процесу є історична пам’ять. Вона формується під впливом родинних історій, пам’ятних місць, музейних експозицій, пам’ятників, локальних традицій, усних свідчень та освітнього середовища. Регіональна історія дозволяє залучити до

освітнього процесу саме такі джерела, зробивши студента не лише споживачем готової історичної інформації, а й активним дослідником минулого.

В цьому контексті особливе значення має робота з усною історією. Усні свідчення мешканців регіону дозволяють досліджувати повсякденний досвід людей, родинну пам'ять, сприйняття суспільних трансформацій, воєн, депортацій, міграцій та інших історичних подій. Для поліетнічного Буджаку усна історія є важливим інструментом збереження багатокультурної спадщини регіону.

Регіональний матеріал також створює можливості для розвитку критичного мислення. Історія прикордонного регіону часто містить різні, інколи суперечливі, інтерпретації одних і тих самих подій. На прикладі Буджаку можна продемонструвати здобувачам освіти: як змінювалися уявлення про територіальну належність регіону, як формувалися історичні наративи та чому одна історична подія може мати різне трактування в різних суспільствах. В цьому контексті слід зазначити дослідження Л. Новікової, присвячене проблемі історико-політичних уявлень про Бессарабію у XIX – на початку XX ст., яке демонструє складність інтерпретацій території як регіону-фронтиру [4].

Використання регіональної історії у вищій освіті може реалізовуватися через різноманітні освітні практики: аналіз локальних історичних джерел, роботу з цифровими картами, дослідження історії населених пунктів, створення студентських проєктів, усноісторичні інтерв'ю, роботу з музейними та архівними матеріалами, дослідження історії родини й повсякденного життя.

Для курсантів Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» особливе значення має вивчення історії Дунаю та населених пунктів, розташованих у його басейні. Річка протягом століть була не лише природним кордоном, а й важливою транспортною артерією, простором економічних і культурних контактів. Звернення до цієї тематики дозволяє поєднати регіональну історію з професійною орієнтацією здобувачів вищої освіти морського та річкового профілю.

Регіональна історія може бути ефективним засобом формування української громадянської ідентичності. Вивчення історії різних етнічних і культурних спільнот Буджаку дозволяє показати, що українська історія є складною та багатоголосою, а культурне різноманіття регіонів є частиною історичного досвіду України.

Отже, включення регіональної історії до сучасного освітнього простору має значний педагогічний і світоглядний потенціал. На прикладі Буджаку особливо виразно простежується можливість поєднання локальної, регіональної, національної та європейської перспектив.

Регіональна історія сприяє розвитку історичного мислення, критичного аналізу джерел, збереженню історичної пам'яті та формуванню ідентичності, заснованої не на протиставленні, а на усвідомленні спільного історичного простору. Саме через історію конкретного краю здобувач вищої освіти може побачити складність історичних процесів, усвідомити значення регіону у ширшому історичному контексті України та Європи.

Література:

1. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 30.07.2024 № 1072. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/v1072729-24. Дата звернення: 01.08.2026 р.

2. Буджак. Енциклопедія Сучасної України. URL: https://esu.com.ua/article-36483. Дата звернення: 07.08.2026 р.

3. Gnatiuk O., Melnychuk A. Identities with Historical Regions – are they Adapting to Modern Administrative Division? The Case of Ukraine. *European Spatial Research and Policy*. 2019. Vol. 26, No. 1. P. 175–194. URL: https://www.czasopisma.uni.lodz.pl/esrap/article/view/5239. Дата звернення: 11.08.2026 р.

4. Новікова Л. Право володіння територією «Бессарабії» у XIX – на початку XX ст.: складне переплетіння аргументів зацікавлених сторін в умовах регіону-фронтиру. Чорноморська минувшина. 2017. Вип. 12. URL: https://chm.onu.edu.ua/article/view/123739. Дата звернення: 11.08.2026 р.